

Dominika Zajączkowska

OCRID: 0009-0009-2397-4784

Ruch tradwifwe jako przestrzeń propagowania radykalnych ideologii i narracji spiskowych

Współcześnie możemy zaobserwować dynamiczny proces zacierania się granic między prawdą a fikcją. Terminy, takie jak postprawda, fake news czy deepfake, przestały być jedynie ciekawostkami i stały się istotnymi kategoriami opisującymi naszą rzeczywistość. Równocześnie myślenie spiskowe, niegdyś marginalizowane i kojarzone z peryferiami społecznych debat, coraz mocniej przenika do mainstreamu i staje się wpływowym elementem narracji społeczno-politycznych. Choć często pozostaje nieuchwytny, to jednak w przestrzeni publicznej coraz wyraźniej ujawnia się jako narzędzie celowo stosowane przez określone grupy w celu wzbudzania niepokoju i realizowania własnych interesów. Narracje spiskowe rozprzestrzeniają się w sposób niemal niezauważalny, napędzane przez powielanie przekazów medialnych oraz obecność w treściach generowanych na platformach mediów społecznościowych. W obliczu chaosu współczesnego świata prezentują często uproszczony obraz rzeczywistości, pozwalający w łatwy sposób wyjaśnić zachodzenie oraz funkcjonowanie określonych mechanizmów społeczno-politycznych (Czech, 2015). Można je ogólnie scharakteryzować jako „opowieści wyrażające przekonanie, że – wbrew rozpowszechnionym poglądom – zasadnicze informacje dotyczące spraw publicznych pozostają ukryte w wyniku działań grupy niejawnie współpracujących ze sobą osób w celu osiągnięcia korzyści kosztem interesu całej zbiorowości” (Czech, 2015, s. 12–13). Zwykle towarzyszy im przekonanie o konieczności walki z „innym” utożsamianym z siłą

(grupami, osobami itd.) sprawującą kontrolę i kształtującą rzeczywistość zza kulis. Badania wskazują, że jedną z głównych przyczyn wiary w teorie spiskowe jest potrzeba ochrony pozytywnego obrazu własnej grupy poprzez obwinianie i demonizowanie innych (Cichocka et al., 2015; Marchlewska, Łozowski i Cichocka, 2017), dlatego też są one chętnie wykorzystywane przez ruchy skrajnej oraz populistycznej prawicy, dla których stanowią one wygodne narzędzie dla strategicznego budowania strachu i nieufności wobec określonych grup (Tomasiewicz 2013; Wilson, 2018; Ekman, 2022). Umożliwiają także konsolidowanie tożsamości grupowej wokół wspólnego celu, jakim jest „odkrycie prawdy” i „obrona tradycyjnych wartości” (Butter i Knight, 2020). Narracje spiskowe pełnią również funkcję adaptacyjną w kontekście strategii przetrwania grupy w zmieniających się warunkach społecznych. W obliczu postępujących przemian kulturowych i globalizacji ruchy promujące konserwatywny model życia wykorzystują je, aby bronić swojego miejsca w społeczeństwie. W ten sposób teorie spiskowe nie tylko podtrzymują ideologiczne fundamenty takich ruchów, ale również wspierają ich działania w sferze publicznej poprzez demonizację „zagrożeń” i uzasadnianie konieczności powrotu do tradycyjnych wartości (Butter i Knight, 2020). W tych ramach należy zwrócić szczególną uwagę na ściśle powiązaną z ruchami pravicowymi społeczność tradwives działającą intensywnie w mediach społecznościowych. Pełni ona kluczową rolę nie tylko we wspieraniu ekstremizmu, ale także w tworzeniu oraz rozpowszechnianiu spiskowych narracji upatrujących swojego wroga w marksizmie kulturowym, feminizmie czy „ideologii” gender.

Celem artykułu jest bliższe przyjrzenie się ruchowi tradwife ze szczególnym uwzględnieniem sposobu, w jaki przedstawicielki ruchu wykorzystują media społecznościowe do formułowania i szerzenia radykalnych ideologii oraz przekonań opartych na narracjach spiskowych. Biorąc pod uwagę niedostatek systematycznych badań w tej dziedzinie w ramach przeprowadzonej analizy, został wykorzystany model studium przypadku, ze względu na możliwość uzyskania kompleksowego wglądu w dany problem oraz zrozumienia różnych kontekstów, w jakich występuje (Konecki, 2000; Silverman, 2008; Krzyżanowska, 2013). Obserwacje, tezy i wnioski zawarte w tekście czerpią zarówno z dotychczasowych badań ruchu tradwife zrealizowanych głównie przez badaczki ze Stanów Zjednoczonych (Campion, 2020; Hall, 2020; Freeman, 2020; Kelsey-Sugg, 2021; Sitler-Elbel, 2021; Proctor, 2022; Zahay 2022) oraz przeprowadzonej analizy netnograficznej. Skupiała się ona wokół pięciu najpopularniejszych polskich tradwives działających aktywnie w mediach społecznościowych: Wiktorii Wilkosz, Eweliny Chełstowskiej, Karoliny Baszak, Polikseny Wójtowiec oraz Pauliny Siewicz. Dane zbierane były na rozmaitych platformach, na których pozostają

one aktywne: Instagram, TikTok, YouTube, Facebook, X (Twitter), Pinterest. Przyjęto ramy czasowe 2020–2024, uznając rok 2020 za początek wzmożonego zainteresowania ruchem tradwife oraz początek ich obecności w sferze mediów publicznych.

Kim jest tradwife – inspiracje, początki i założenia ruchu

Ruch tradwife najczęściej opisuje się jako kobiecy ruch antyfeministyczny postulujący tradycyjny model życia i rodziny (Kelsey-Sugg, 2021; Sitler-Elbel, 2021; Proctor, 2022). Sprzeciw wobec feminizmu, jaki można zaobserwować w ruchu, odnosi się głównie do dziedzictwa drugiej fali, która ukształtowała feminizm liberalny jako najbardziej rozpowszechnioną i powszechnie podzielaną wersję ruchu. Jako kluczowe dzieło drugiej fali feminizmu wymienia się *Mistykę kobiecości* Betty Friedan, która opisuje w niej tzw. problem bez nazwy, mający określać poczucie braku spełnienia i frustracji kobiet z klasy średniej, których cała egzystencja została sprowadzona do roli gospodyń domowych. Jak pisze: „Nie możemy dłużej ignorować tego głosu kobiet, który mówi: Chcę mieć coś więcej niż tylko męża, dzieci i własny dom” (Friedan, 2012, s. 54). Sześćdziesiąt lat później tradwives odwracają to stwierdzenie, mówiąc, że nie możemy dłużej ignorować głosu kobiet, które chcą tylko męża, dzieci i domu. Działalność feministek drugiej fali, a w szczególności ich próby doprowadzenia do przyjęcia przez Kongres Stanów Zjednoczonych poprawki dotyczącej równych praw ERA (Equal Rights Amendment), spotkała się z wyraźnym sprzeciwem ze strony środowisk konserwatywnych, w tym gospodyń domowych mobilizowanych pod przewodnictwem Phyllis Schlafly. Jej książka wydana w 1981 roku *The Power of Christian Woman* stanowi odpowiedź na założenia zawarte w *Mistyce kobiecości*, poddając krytyce ERA, ruch feministyczny i założenie o równości płci, umieszczając na mapie wszystkie kluczowe wątki podejmowane dekady później przez tradwives (Gray, 2022). W tym kontekście postać Phyllis Schlafly można uznawać za prekursorkę ruchu tradwife i jedną z jego najważniejszych inspiracji. Organizacja założona przez nią w 1972 roku jako Stop ERA po trzech latach przekształciła się w funkcjonującą do dzisiaj Eagle Forum, organizację o skrajnie prawicowym profilu sprzeciwiającą się między innymi aborcji, feminizmowi, prawom kobiet, prawom osób nieheteronormatywnych, prawom osób nie-białych (Eagle Forum, 2024). Organizacja znana jest także z rozpowszechniania teorii spiskowych, w tym przekonania, że zwolennicy równości małżeńskiej próbują zniszczyć chrześcijaństwo w USA oraz o istnieniu tajnego planu zjednoczenia Kanady, Meksyku i Stanów Zjednoczonych w tzw. Unię Północnoamerykańską (Morlin, 2016). Ruch tradwife wywodzący się bezpośrednio ze środowisk konserwatywnej prawicy czerpie

bogato z tej retoryki zapoczątkowanej przez Phyllis Schlafly (Gray, 2022; Kisojawa, Veilleux-Lepage i Newby, 2022; Tebaldi, 2023).

Postulaty powrotu do tradycyjnie rozumianej kobiecości i sprzeciw wobec postępujących zmian w kwestiach płciowych wynikający między innymi z działań ruchu feministycznego można prześledzić obficie na przestrzeni ostatniego wieku. Trudno jednak wyznaczyć moment, w którym z tych luźnych rozważań czy zbioru poglądów podzielanych przez różnego typu środowiska konserwatywne wyłonił się bardziej skonsolidowany ruch tradwife. Sama nazwa „tradwife” to skrót od określenia „traditional wife” (tradycyjna żona), którym opisuje się kobiety, głównie z pokolenia milenialsów oraz Gen Z, które porzuciły karierę na rzecz powrotu do tradycyjnych ról płciowych i kultywowania konserwatywnych, chrześcijańskich wartości. Tradwives opisuje się często jako subkulturę (Sykes i Hopner, 2024) lub trend w mediach społecznościowych (Freeman, 2020; Proctor, 2022), jednak to wąskie ujęcie nie pozwala dostrzec pełnego obrazu oddziaływania tradwives na rzeczywistość społeczno-kulturową oraz politykę. W ramach artykułu ruch tradwife będzie definiowany więc jako oddolny, zdecentralizowany ruch obywatelski mający na celu promowanie i rozpowszechnianie tradycyjnego postrzegania kobiecości i roli kobiet w społeczeństwie w opozycji do wzorców, które zdaniem środowisk prawicowych promuje współczesna kultura. To rozumienie wychodzi od definicji Anthony’ego Giddensa, który ujmuje ruchy społeczne jako „zbiorową akcję, mającą na celu forsowanie zbiorowych interesów lub dążenie do wspólnego celu, prowadzoną poza sferą ustanowionych instytucji” (Giddens, 2007, s. 464). Jednocześnie jako ruch powstały w XXI wieku i skupiający swoją działalność w mediach społecznościowych, odróżnia go od klasycznych ruchów społecznych przede wszystkim rozproszony i amorficzny charakter, brak scentralizowanej struktury czy liderów. Decentralizacja w tym przypadku nie wyklucza jednak celowości i spójności działań kluczowych dla nowych ruchów obywatelskich (Szuta, 2014).

W ramach zachodniej odmiany ruchu skupionej wokół Stanów Zjednoczonych funkcjonuje bogate imaginarium „złotych lat 50.” nazywanych także „dekadą pań domu” – zmitologizowana wersja przeszłości, w której rola pani domu była celebrowana i doceniana (Solé, 2023). Tradwives z całego świata odwołują się chętnie do tej estetyki w wyrazie tęsknoty za ich zdaniem lepszymi, prostszymi czasami. Nie bez powodu początki szerokiej popularności tradwives i przeniknięcia terminu do mainstreamu przypadają na rok 2020, czasu pandemii oraz kryzysu społeczno-ekonomicznego (Freeman, 2020). Ze względu na zupełnie inne uwarunkowania historyczne dla polskich tradwives ta tęsknota wydaje się przybierać bliżej nieokreślony wymiar czasoprzestrzenny lub odwołuje się bez-

pośrednio do zachodniego wzorca, czerpiąc z niego i przekładając go na polskie realia. Ruch tradwive jest jednak nie tylko wyrazem nostalgii za minionymi czasami, ale charakteryzuje się także wyraźnym sprzeciwem wobec współcześnie powszechnie przyjmowanych norm i wartości. W tym kontekście rośnięcie w siłę tradwives, podobnie jak innych ruchów prawicowych, ujmuje się jako odpowiedź na chwiejność i niepewność współczesności. Powrót do sprawdzonych, historycznych wzorców miałby być sposobem na przywrócenie bezpieczeństwa i stabilności. Ruch tradwive szczególną popularnością cieszy się wśród ruchów alt-right oraz białej supremacji, w których używa się go, aby zachęcać kobiety do poddania się przynależnej im roli gospodyni, żony i matki. Przeniknięcie do mainstreamu zawdzięcza licznym influencerkom, które nadały mu „łagodniejszą twarz” odrzucenia neoliberalnego modelu życia na rzecz powrotu do rozumianej w bardzo specyficzny sposób „tradycji” (Hunt, 2020). W przeciwieństwie do działaczy politycznych i społecznych tradwives tworzą jednak zdecydowanie subtelniejszy dyskurs. Swoje działania ujmują w kategorii powrotu do „normalności” utożsamianej z życiem zgodnie z konserwatywnymi, tradycyjnymi wartościami.

Młode kobiety do ruchu tradwive często przyciąga wspólnota dzielonych wartości i celów, ale także obietnica spójnej tożsamości wytworzonej wokół mitycznych prostszych czasów i wyraźnych podziałów płciowych. Jednocześnie ważnym wątkiem pozostaje także pewna gwarancja spokojniejszego życia, możliwość rezygnacji z niezadowalającej pracy i ekonomicznej niepewności (Elmhirst, 2024). Krytyka tradwives w tym kontekście zwraca uwagę na ich uprzywilejowaną pozycję, jako że niewiele kobiet może pozwolić sobie na rezygnację z pracy zawodowej i utrzymywanie rodziny z jednej pensji. Elżbieta Korolczuk uznaje, że właśnie z tego względu ruch tradwive nie ma szans na odniesienie sukcesu w Polsce, podczas gdy Agnieszka Graff zwraca uwagę na jego niezwykłą siłę oddziaływania przede wszystkim jako ruchu aspiracyjnego, gdzie „adresatkami tej opowieści są kobiety, które muszą zarabiać na życie, ale się ze swoją pracą nie identyfikują. Za to z domem tak – domem i rodziną, którym poświęcają każdą wolną chwilę. I nie życzą sobie, żeby im feministki mówiły, żeby się »włączyły do gry«, pojechały na Kongres Kobiet czy poszły na manifestację i walczyły z patriarchytem” (Korolczuk, Graff i Januszewska, 2022). Tradwives przedstawiają swój styl życia jako ideał, do którego należy dążyć, ignorując wątki ekonomicznego przywileju i niezmiennie zachęcając czytelniczki, by szły „za głosem serca” i rezygnowały z etatów, jeśli czują, że praca w domu da im więcej satysfakcji. Jednocześnie wiele z nich monetaryzuje swoje działania w mediach społecznościowych, zarabia-

jąc na współpracach czy poleceniach produktów, trudno więc w tym kontekście mówić o całkowitej rezygnacji z pracy zawodowej (Switzer 2024a; Sykes i Hopper 2024). Członkinie ruchu zwracają uwagę na wiele istotnych problemów, całkiem skutecznie punktując niektóre z problemów współczesnego świata, jak niedostatki systemu kapitalistyczne, dewaluacja pracy kobiet czy macierzyństwa, jednak ze względu na osadzenie wśród ruchów skrajnej i populistycznej prawicy kierują swoje wysiłki przeciwko wyimaginowanemu wrogowi. Ich wybory w tym kontekście nie mogą być rozpatrywane jedynie jako przejaw jednostkowej woli. Ze względu na swój zasięg oraz siłę oddziaływania tradwives nie mogą być bagatelizowane lub uznawane za nieistotną ciekawostkę. W tych ramach musimy mówić już o istnieniu pewnego powszechnego zjawiska, gdzie kobiety zwracają się ku skrajnym ideologiom prawicowym, gdyż te jako jedyne wydają się oferować rozwiązanie istotnych dla nich problemów. Obecnie na całym świecie możemy obserwować rośnięcie w siłę prawicowych ugrupowań oraz partii politycznych, konieczna jest więc rewizja i znalezienie nie tylko przyczyny, ale i rozwiązania. Zrozumienie ruchu tradwife może być w tym kontekście jednym z kluczowych czynników.

Rola kobiet w ruchach prawicowych

Powiązania między ruchami prawicowymi, w szczególności ruchem far-right i alt-right oraz ruchami tradwife w Stanach Zjednoczonych doczekały się wielu analiz i opracowań, które dość zgodnie wskazują na wspólne cele i założenia tych ruchów oraz ich wzajemną kompatybilność (Campion, 2020; Sitler-Elbel, 2021; Proctor, 2022; Zahay, 2022). Agnieszka Graff definiuje alt-right jako „amorficzny ruch polityczny, w którym spójną ideologię zastępuje silna tożsamość opozycyjna i kontrkulturowa: sprzeciw wobec feminizmu, islamu, ruchu Black Lives Matter, »politycznej poprawności« oraz czegoś mglistego, co alt-right nazywa »globalizmem«. Alt-prawicowcy uważają się za wrogów establishmentowej polityki [...] zdominowanej przez liberalną lewicę kultury Zachodu” (Graff, 2019). To ruch męskocentryczny skupiający głównie białych przedstawicieli klasy wyższej. Idee głoszone przez tradwives stanowią doskonałe przedłużenie i uzupełnienie jego założeń, w myśl których rola tradycyjnej żony jest idealną (i jedyną słuszną) rolą dla kobiety. Tradwives rzadko podejmują kwestie polityczne wprost, nie wdają się w kłótnie i przepychanki, a wyrażając własną opinię, niezwykle często wspominają o „wolności wyboru” i „tolerancji”. Jednocześnie ich ideologia pozostaje nieodłącznie powiązana zarówno z religią chrześcijańską, jak i ruchami skrajnej prawicy, w wyniku czego odmienne poglądy są tolerowane tylko do pewnego stopnia,

a w niektórych kwestiach tradwives wyrażają krótki, lecz dosadny sprzeciw. „Tradycja”, do której odwołują się ruchy alt-right czy ruch tradwife, to tradycja w bardzo konkretnym znaczeniu odnosząca się do dziedzictwa białej, heteronormatywnej klasy średniej (Sitler-Elbel, 2021; Proctor, 2022). Co więcej, zdaniem tych środowisk pozostaje ona poważnie zagrożona i należy ją chronić przed wpływem współczesnej kultury o lewicowych inklinacjach. Polityczne rozwiązania mające na celu przyznanie praw dyskryminowanym mniejszościom czy kreowania bardziej równościowego społeczeństwa traktowane są jako „zamach” na tradycyjne wartości oraz instytucję rodziny (w heteronormatywnym, nuklearnym rozumieniu). Analiza ruchów prawicowych zbyt często odbywa się z pominięciem roli, jaką pełnią w nich kobiety. Choć są to środowiska zdecydowanie zdominowane przez mężczyzn, jeśli bierzemy pod uwagę aspekt władzy i prestiżu, to jednak rola kobiet jest o tyle znacząca, że wpływa bezpośrednio na kształtowanie publicznego postrzegania owych ruchów i „prawicy” jako pewnego konstruktury myślowego (Mattheis, 2018; Love, 2020; Zahay, 2022).

Zrozumienie roli kobiet w ruchach prawicowych jest kluczowym zagadnieniem dla zrozumienia nie tylko popularności ekstremizmów i radykalizmów we współczesnym świecie, ale także sposobów, w jakie wykorzystują one różnego rodzaju metody i narracje dla zwiększania swojego poparcia. Floya Anthias i Nira Yuval-Davis, wymieniając role, jakie kobiety mogą pełnić w ramach narodowej wspólnoty, zwracają uwagę, że kluczowym pojęciem jest „reprodukcja”, która może być rozumiana zarówno biologicznie, jako rodzenie nowych członków zbiorowości, jak i symbolicznie – w tym przypadku kobiety są odpowiedzialne za przekazywanie ideologii nie tylko dzieciom, ale także osobom spoza społeczności (Anthias i Yuval-David, 1989). Reprodukacja symboliczna skupia się na przekazywaniu innym nie tylko pozytywnego obrazu własnej wspólnoty, ale także promowanego przez nią spojrzenia na świat. To rola swoistego „opowiadania historii” i manipulowania kluczowymi faktami w taki sposób, by przekonać jak największe grono osób o słuszności własnych założeń. Kristy Champion z kolei wyróżnia sześć rodzajów partycypacji kobiet w radykalnej prawicy: (1) aktorki aktywnie wykorzystujące przemoc w swoich działaniach; (2) „myślicielki” skupione na tworzeniu i szerzeniu propagandy; (3) „facylitorki” zajmujące się kwestiami logistycznymi i organizacyjnymi; (4) „promotorki” angażujące się w rozpowszechnianie treści i ideowe prowokacje; (5) aktywistki; oraz (6) wzory służące jako punkt odniesienia dla innych działaczek (Champion, 2020). Tradwives nie popierają alt-prawicy po prostu przez współpracę z mężczyznami, którzy są ujmowani jako „aktywni” działacze lub przez wchodzenie z nimi w związki, lecz głównie przez tworzenie własnych

strategicznych komunikatów, które przygotowują odbiorców i wprowadzają na nowe ścieżki ekstremizmu (Zahay, 2022). Dokonuje się to między innymi poprzez zawłaszczanie pojęcia tradycji i utożsamienie go z narracją oferowaną przez białych, heteroseksualnych przedstawicieli klasy średniej. Nieustanne wspomnianie o konieczności zachowania tej specyficznie rozumianej „tradycji” jest jednym ze sposobów, na które nacjonalistyczna retoryka domaga się esencjalistycznej i w dużej mierze ahistorycznej wersji kultury (Christou, 2020). Romantyzują przeszłość, odnosząc się wyraźnie do czasów przed integracją, masowymi migracjami czy prawami kobiet (Sitler-Elbel, 2021). Nawet nie odwołując się bezpośrednio do polityki, tradwives przez swoje działania w internecie pozycjonują bycie matką i żoną jako jedyną naturalną oraz zapewniającą spełnienie drogę dla kobiet. Sam termin „kobiecości” w tym kontekście staje się skrótem dla zbioru politycznych i ekstremistycznych ideologii, do których można dotrzeć prosto przez tradycjonalizm płci (Zahay, 2022). Kobiety, które zajmują pozycję władzy w partiach skrajnej prawicy, jak Marine Le Pen czy Giorgia Meloni, są ważnym precedensem, jednak nie są regułą – znacznie istotniejsza jest rola kobiet działających niejako zza kulis. Ashley Mattheis rozróżnia te dwie uzupełniające się role kobiet w skrajnej prawicy jako „aktywnych członkiń” w ekstremizmie oraz „propagatorek” motywujących mężczyzn do działania i jednocześnie łagodzących społeczne postrzeżenie swego ruchu (Mattheis, 2018). Zarówno Le Pen, jak i Meloni wykorzystują swoją płć w działaniach politycznych, pozycjonując się jako przedstawicielki „zwykłych kobiet” dbających o ich interesy. Jednocześnie, aby grono ich zwolenniczek ciągle się poszerzało oraz aby nie postrzegano ich jako „ekstremistek”, potrzebują drugiej grupy łagodzącej wizerunek prawicy. Tradwives.

Działalność tradwives w mediach społecznościowych a szerzenie prawicowych ideologii

Członkinie ruchu tradwife działają głównie w mediach społecznościowych, gdzie ich obecność jest szczególnie widoczna na X (Twitterze), Instagramie i TikToku. Charakter tych platform pozwala im sytuować się znacznie bliżej odbiorcy niż polityczni przedstawiciele, co sprawia, że siła ich oddziaływania jest także znacząco większa (Sitler-Elbel, 2021; Zahay, 2022). Budując relację ze swoimi odbiorcami przez angażowanie się w dyskusje czy odpowiadanie na pytania, tradwives w niezwykle efektywny sposób agitują na rzecz tradycyjnego postrzegania płci i konserwatywnej wizji świata postulowanej jako konieczność przez skrajną prawicę. Rola wizerunkowa, którą pełnią, skupia się na pokazaniu życia kobiet w skrajnej prawicy jako pozbawionego komplikacji wynikających

z implementowania w życiu współczesnych ideologii opartych na równości. Wykorzystując obecnie popularne estetyki i trendy, tradwives wtapiają się w tkanekę mediów społecznościowych, czyniąc z obecności ekstremistycznej ideologii, spiskowych narracji i wykluczających poglądów coś normalnego i oczywistego (Campion, 2020; Sitler-Elbel, 2021). Ich konserwatywne wartości rzadko wyrażane są wprost, najczęściej przykrywa je masa treści dotyczących wyglądu, makijażu, przepisów na zdrowe posiłki, trików, jak utrzymać w domu czystość lub treści parentingowych. „Te influencerki przyciągają kobiety do swojej społeczności poradami dotyczącymi dbania o włosy czy tworzenia domu podczas subtelnego eksponowania ich na konserwatywne poglądy i przedstawiania im ekstremistycznych myślicieli” (Sitler-Elbel, 2021).

Tworząc treści w mediach społecznościowych, tradwives spełniają przede wszystkim swoją rolę łagodzenia ekstremistycznego dyskursu, rzadko wyrażając wprost swoje poglądy. Skupiają się na pokazywaniu określonego stylu życia, gloryfikując tradycyjne i konserwatywne wartości, często dzielą się cytatami chrześcijańskich myślicieli lub działaczy organizacji pro-life. Niektóre polskie tradwives wyłamują się jednak z tego schematu, okazjonalnie wyrażając swoje zaangażowanie polityczne przez poparcie dla pewnych idei czy wydarzeń. Ewelina Chełstowska, pravicowa influencerka i chrześcijańska coachka, w 2019 roku była jedną z głównych agitatek Marszu dla Życia i Rodziny, manifestacji środowisk prawicowych i konserwatywnych organizowanej, by wyrazić sprzeciw wobec aborcji oraz wsparcie instytucji heteronormatywnej rodziny. Wiktoria Wilkosz, jedna z najbardziej znanych przedstawicielek polskiego ruchu tradwife, opowiada się politycznie za tym, co nazywa „rozsądnym konserwatyzmem”, postulując powrót do tradycyjnych wzorców moralnych, których brakuje we współczesnym hedonistycznym społeczeństwie. Inne tradwives, jak Paulina Sielewicz, stronią od polityki, jednak przemycają w swoich treściach zdecydowane poglądy odwołujące się bezpośrednio do środowisk prawicowych. Sielewicz w 2022 i 2023 roku stworzyła na swoim Instagramie cykl relacji zebranych pod tytułem „cnoty zapomniane”, gdzie dzieliła się krótkimi opisami i komentarzami na temat wartości szczególnie ważnych dla kobiet, wśród których znalazła się między innymi usłużność, wstydlivość czy wierność. Zwracała tam uwagę na szkodliwość ciągłego pilnowania równości między płciami, które jej zdaniem przynosi więcej złego niż dobrego poprzez ignorowanie naturalnych ról płciowych i zapominając o tym, jak ważna jest tradycja. Jednak najlepszym przykładem oddającym sposób, w jaki tradwives podchodzą do szerzenia określonych poglądów, jest instagramowy profil Poliksenny Wójtowiec. Wśród zapisanych relacji dominują tematy szeroko poj-

mowanego lifestyle'u: remonty, oszczędzanie, ubrania, tworzenie domu. W siatce zdjęć dominują fotografie utrzymane w stylistyce retro odwołujące się estetycznie do minionych czasów, czasami zawierające odniesienia do patriotycznych symboli, jak w przypadku postów z okazji rocznicy Powstania Warszawskiego czy Narodowego Święta Niepodległości 11 listopada. Wójtowiec otwarcie mówi o byciu tradwife i identyfikowaniu się z wartościami konserwatywnymi, jednak zachowuje dystans, starając się nie wyrażać swoich poglądów bezpośrednio. Na pytanie o aborcję więc nie odpowiada, zamiast tego udostępnia post o konieczności wprowadzenia łagodniejszego dyskursu proponującego alternatywne (pro-life) rozwiązania kobietom. O osobach transpłciowych wypowiada się w podobnym tonie, wprowadzając rozróżnienie na „realnych ludzi” i „modę promowaną w mediach”; mówiąc zaś o kobiecości, wspomina o konieczności ochrony tradycji przed współczesnymi wzorcami.

Tradwives wykorzystują schemat działania, zgodnie z którym przyciągają odbiorców lifestyleowymi treściami, po czym wystawiają ich na konserwatywną ideologię osadzoną w tradycyjnych, chrześcijańskich wartościach, poglądy podzielane przez partie i ruchy skrajnej prawicy, narracje spiskowe ujmujące współczesną kulturę czy feminizm jako zagrożenie dla dzieci i rodziny. To wyjątkowo skuteczne wykorzystanie strategii skrajnej prawicy opartej na koncepcji „okna Overtona”, która pokazuje, jak możliwa jest stopniowa zmiana społecznego postrzegania kontrowersyjnych treści, tak by w końcu stały się powszechnie akceptowaną normą (Zabdyr-Jamróz, 2020). Wiele tradwives prowadziło początkowo konta znacznie bardziej zorientowane na problemy społeczno-polityczne, aktywne szerząc prawicowe treści, jednak z czasem (po wyjściu za mąż i założeniu rodziny) wycofały się z politycznego aktywizmu na rzecz poświęcenia się tematyce lifestyle'owej związanej z prowadzeniem domu i zajmowaniem się dziećmi. Już samo to przejście kontekstualizowane może być jako akt polityczny pokazujący wyraźnie, kim powinna być i czym powinna zajmować się kobieta zgodnie z prawicową ideologią (Leidig, 2023). Tradwives pełnią kluczową rolę w przesuwaniu skrajnej prawicy z marginesu do centrum przez łagodzenie dyskursu, maskowanie go innymi treściami i normalizowanie go jako zbioru „poglądów na życie”, a nie niebezpiecznej ideologii szerzącej nieufność, nienawiść i dyskryminację. Niezależnie od indywidualnych inklinacji przedstawicielek, ruch tradwife wywodzi się ze środowisk suprematystycznych, wspiera i rozpowszechnia tę skrajnie prawicową ideologię opartą na opozycji „My–Inni”, w której to kluczowy jest kult tradycji, pogarda dla nowoczesności i konieczność przywrócenia kobietom i mężczyznom przynależnych im ról w społeczeństwie (Korolczuk, 2022; Leidig,

2023). Największym sukcesem, jaki udało im się osiągnąć, wydaje się więc powszechne charakteryzowanie ich jako „nieszkodliwych” i nie uznawanie ich roli za znaczącej w tworzeniu współczesnego obrazu polityczno-społecznego świata (Kisyova, Veilleux-Lepage i Newby, 2022). Bezpośrednie działania polityczne w obrębie danych partii są obecnie tylko jedną z dróg, które podejmują ruchy skrajnej prawicy, by rozpowszechnić swoją ideologię w społeczeństwie. Coraz ważniejsze stają się działania wizerunkowe podejmowane w ramach praktyk kulturowych, w mediach głównego nurtu czy mediach społecznościowych, których rola opiniotwórcza jest współcześnie niepodważalna. Podstawowe założenie podzielane przez środowiska prawicowe o istnieniu tzw. wojny kulturowej prowadzonej w obronie „tradycyjnych wartości”, które pewne ugrupowania chcą zniszczyć, pozostaje głęboko osadzone w myśleniu spiskowym motywującym podejmowane przez nich działania (Korolczuk, 2022).

„Ideologia” gender jako narracja spiskowa w ruchach prawicowych

Rośnięcie w siłę ruchów skrajnej i populistycznej prawicy w ostatnich latach zbiega się w czasie z przesunięciem centrum ich zainteresowania na kwestie związane z płciowością. Zagadnienia płci i gender są systematycznie kontekstualizowane jako „pole walki”, gdzie środowiska prawicowe stoją na straży tradycyjnych wartości zagrożonych przez nowoczesną „ideologię” gender. Skupienie się na dyskursie światopoglądowym doprowadziło do połączenia lub zrównania ruchów skrajnie prawicowych z ruchami antygenderowymi. „Gender” rozumiane w tym kontekście jest przede wszystkim jako pewnego rodzaju „puste znaczące”, otwarty zbiór poglądów, działań czy zachowań, który stanowi przede wszystkim pewien symbol umożliwiający „zbiorową identyfikację poprzez połączenie kwestii dotyczących rodziny, pokrewieństwa, seksualności i narodu w ramach jednego łańcucha ekwiwalencji” (Graff i Korolczuk, 2022). Utożsamiany z uznawanymi za lewicowe wartościami równości czy tolerancji przeciwstawiony zostaje „naturalnemu porządkowi” czy też tradycji, na których straży stoi prawica. Agnieszka Graff i Elżbieta Korolczuk łączą te przekonania z populizmem, gdzie ta opozycja staje się jeszcze silniejsza, gdyż za koniecznością utrzymania tradycji nie stoją interesy konkretnych partii, ale „wola ludu”. Sam lud stawiany jest więc jako zagrożony i konieczne staje się podjęcie działań w jego obronie. Zarówno politycy, jak i tradwives bogato czerpią z tej metaforyki, stawiając się w roli reprezentanta bądź reprezentantki ludu rozumianego w bliżej nieokreślony sposób. W przypadku tradwives jest to szczególnie widoczne, gdyż tworząc określony wizerunek w mediach spo-

łecznościowych, pozycjonują się jako przedstawicielki ludu oraz reprezentantki „prawdziwych kobiet”, co otwiera pole do analizy tradwives nie tylko jako ruchu skrajnej prawicy, ale także jako ruchu populistycznego. Dychotomia między ludem a skorumpowanymi elitami pozostaje definiującą cechą populizmu, która jednocześnie stanowi niemalże dokładne odwzorowanie dychotomii obecnej w narracjach spiskowych (Silva, Vegetti i Littvay, 2017; Kańska, 2020; Bergmann i Butter, 2024), w których to „mała, hermetyczna grupa wykonuje bezprawny lub niemoralny plan, ukrywając go przed resztą społeczeństwa. W obu przypadkach mamy więc dychotomiczny podział, w którym negatywnie nacechowana moralnie jest knująca mniejszość, pozytywnie zaś – bezsilna większość” (Kańska, 2020, s. 74).

W przypadku narracji spiskowych prezentowanych przez ruchy populistyczne miejsce elity bardzo często zajmują grupy mniejszościowe, jak w przypadku licznych teorii dotyczących migrantów głoszonych między innymi przez Donalda Trumpa podczas jego obu kampanii prezydenckich (Bergmann i Butter, 2024). W przypadku polskiej prawicowej polityki populistycznej, szczególnie w czasie rządów Prawa i Sprawiedliwości w latach 2015–2023, możemy mówić o traktowaniu „ideologii” gender jako pojęcia zastępczego dla „elit”, które było konsekwentnie ujmowane jako zagrożenie dla ludu, z którym należy walczyć. Jednocześnie jest to zjawisko obecne na całym świecie i wykorzystywane w ruchach prawicowych znajdujących wspólnego wroga (Thiem, 2020; Bracewell, 2021; Korolczuk i Graff, 2022; Zottola i Borba, 2022; Svatoňová i Doerr, 2024). Wykorzystany w tym kontekście populizm jednocześnie idealizuje lud zapewniający przetrwanie tradycyjnych wartości i demonizuje wrogów, budując ciągle poczucie zagrożenie i niepokoju oraz przekonanie o istnieniu „spisku gender”. Można go podsumować jako: „pokładanie wiary w istnienie pewnej grupy osób, której to przyświecają złowieszcze cele w postaci: (1) zniszczenia Kościoła katolickiego i tradycji judeo-chrześcijańskiej oraz podstawowej wartości katolickiej, jaką jest rodzina; (2) zawładnięcia ludzkimi umysłami – zwłaszcza umysłami dzieci; (3) unieważnienia wszelkich praw i zasad moralnych; (4) wprowadzenia systemu totalitarnego à la nazizm lub komunizm, w którym to przeciętna jednostka nie ma nic do powiedzenia, a wykonuje jedynie polecenia sterujących nią, bezwzględnych osób” (Marchlewska, Łozowski i Cichocka, 2017, s. 170). Tradwives wpisują się w tę narrację, prezentując się jako grupa dyskryminowana ze względu na swoje przywiązanie do tradycyjnych wartości, które ich zdaniem nie tylko nie są cenione we współczesnym społeczeństwie, ale są zagrożone przez istnienie grup, które po dojściu do władzy chcą doprowadzić do ich unieważnienia, wprowadzając własny porządek.

Skrajna prawica wykorzystuje tę samą populistyczną dychotomię, wykorzystując kategorię „Innych” jako pustą, która przyjmuje różne desygnaty w zależności od aktualnych potrzeb dyskursu – może odnosić się do migrantów, muzułmanów, osób czarnych czy właśnie przedstawicieli ideologii gender. Za główną rolę tradwives działających w ramach skrajnej prawicy przyjmujemy wspomnianą już rolę neutralizacji dyskursu, zapewniania przyjaznej twarzy dla głoszenia ekstremalnych poglądów dzielących społeczeństwo i jawnie demonizujących określone grupy (Campion, 2020). Tradwives pozostają ściśle powiązane z ruchami o bardzo jasno określonym rodowodzie i inklinacjach, a nawet jeśli jednostkowo nie wyrażają radykalnych poglądów, to przyczyniają się do kreowania przestrzeni internetowych, w których rekrutacja do grup suprematystycznych jest szczególnie ułatwiona. Jak zauważa Mattheis: „Prawdą jest, że uczestniczki kultury #Trad niekoniecznie są uczestnikami ideologii ekstremistycznych, neofaszystowskich lub białego suprematyzmu, jednak ich zwolennicy wkraczają w kulturę #Trad właśnie dlatego, że postrzegają ją jako szczególnie użyteczną” (Mattheis, 2021).

Analizy prawicowego populizmu najczęściej skupiają się na jego ujęciu jako maskulinistycznej polityki tożsamości skupionej wokół przywrócenia godności i pozycji białych, heteroseksualnych mężczyzn w społeczeństwie, jednak jest to tylko jeden ze sposobów upłciowienia dyskursu, jaki wykorzystuje. Julia Roth wśród pozostałych wymienia: „podkreślanie płciowego kontekstu różnych skandali dotyczących etnicznych Innych; przywłaszczenie kwestii polityki praw kobiet (femonacjonalizm); [...] sojusze radykałów religijnych wobec globalnego feminizmu (gender jako ideologiczna kolonizacja), a także upłciwienie różnych społecznych (etnoseksizm)” (Graff i Korolczuk, 2022). W tych ramach dochodzi nie tylko do stygmatyzowania Innych, ale także podkreślenia wartości tradycyjnie rozumianej „męskości” i „kobiecości”, co staje się kluczowe dla tradwives prowadzących swoje profile w mediach społecznościowych. Stają się one idealnym narzędziem dla idealizacji tej wersji tradycji i ludowości, którą należy chronić przed zagrożeniem ze strony gender (Zahay, 2022). Tym bardziej istotna staje się rola tradwives, które wykorzystują „kobiecość” jako swego rodzaju ideologiczny skrót pozwalający im na poruszanie tematów politycznych bez mówienia o nich wprost. Tradwives nie odnoszą się bezpośrednio do polityki, lecz uprawiają rodzaj autoetnografii, za pomocą której ich osobiste historie stają się reprezentacją szerszych tendencji kulturowo-społecznych mających oddawać faktyczny stan rzeczywistości. Wszystkie przytaczane przez nie opowieści są oparte na tym samym schemacie i rozpoczynają od przemożnego poczucia niedopasowania do współczesności, odczuwania wewnętrznego sprzeciwu wobec obowiązującego

modelu kobiecości i założeń narzucanych kobietom przez ruch feministyczny. Zwrócenie się ku konserwatywnym wartościom i zostanie tradwife konceptualizowane jest w ramach tej narracji jako odnalezienie siebie czy odkrycie życiowego powołania, od którego oddalała je współczesna kultura.

Wykorzystanie trendów i popularnych estetyk dla szerzenia ekstremizmu i spiskowości

Sprzeciw wobec kultury utożsamianej przez środowiska prawicowe z ideologią gender, feminizmem czy elitami łączy się w dyskursie z idealizacją natury łączonej z tradycją, patriotyzmem i rodziną. Wykorzystanie natury przez prawicę jako kolejnego z ideologicznych skrótów stało się szczególnie widoczne w ostatnich latach w obliczu rośnięcia popularności powiązanych z nią trendów i estetyk w mediach społecznościowych, jak *granola lifestyle*, *plant mom* czy *cottagecore* (Tebaldi, 2023b; Switzer, 2024b). Pod odpowiadającymi tym trendom hasztagami można znaleźć szereg treści zachęcających do przebywania w lesie (*granola lifestyle*), zajmowanie się ogrodem (*plant mom*) czy idealizujących życie na wsi (*cottagecore*), które jednak mimo neutralnych ideologicznie założeń pozostają polem intensywnych działań przedstawicieli skrajnej prawicy czy ruchów neonazistowskich (Tebaldi, 2023a). Szczególnie ostatnia z nich #cottagecore pozostaje uwikłana w te środowiska tak intensywnie, że niektórzy użytkownicy wspominają wprost, że muszą sprawdzać, czy aby poprzez udostępnianie linków nie rozpowszechniają treści nazistowskie (Ollivain, 2020). Ten związek pokazuje ideologiczne nacechowanie dyskursu wokół natury oraz funkcjonowanie estetyk w mediach społecznościowych, które mimo swoich trywialnych pozorów pozostają głęboko polityczne. Tradwives poprzez swoje działania w społecznościach internetowych wzmacniają dodatkowo to połączenie natury z dyskursem prawicowym, sprawiając, że staje się ona jedną ze stron ideologicznej walki między „dobrą” naturą a „złą” kulturą współczesną (Zahay, 2022). Tradwives odwołują się do wsi i natury jako pewnych mitycznych obrazów mających reprezentować „lepsze czasy”, kiedy nie tylko ludzie żyli w zgodzie z naturą, ale także obowiązywał tradycyjny model społeczny. Tu, gdzie amerykańskie tradwives wyrażają nostalgię za latami pięćdziesiątymi i estetyką zadbanych przedmieść, Polki znacznie częściej odwołują się do jeszcze wcześniejszych lat, wykorzystując pewną dworsko-chłopską estetykę, korzystając z obrazów starych dworców otoczonych polami, kobiet zbierających plony czy pikników wśród drzew. Ten redukcjonistyczny obraz życia na wsi prezentowany przez nie w mediach społecznościach staje się pewną idylliczną wizją utopii, która byłaby możliwa, gdybyśmy wrócili do „starych, dobrych czasów” sprzed rewolucji seksualnej. Idylliczna wizja prze-

szłości zostaje przeciwstawiona współczesności utożsamianej z kryzysem wszelkich wartości, przez co populistyczny konflikt między elitami a ludem staje się konfliktem moralnym związanym z koniecznością ochrony pewnych tradycyjnych wartości przed ich zniszczeniem, miejscem narodzin podziałów, polaryzacji społecznych i teorii spiskowych (Tebaldi, 2023b; Switzer, 2024b). Jednocześnie przez pewną naturalność przedstawianych obrazów, jak picie kawy w ogrodzie, zbieranie jabłek z drzewa czy spacer wśród zbóż, przekazy te są wyjątkowo łatwe do przyswojenia przez odbiorców, rzadko świadomych ich ideologicznego tła. Używanie pozornie neutralnych reprezentacji wiejskiego życia stwarza wrażenie, że jest to powrót do natury, a nie do określonej, powiązanej z nią ideologii.

Działalność tradwives jest o tyle skuteczna, że dla postronnych obserwatorów ich profile w mediach społecznościowych nie wyróżniają się z szeregu innych tworzących treści typu lifestyle. Są atrakcyjne dla obserwatorów ze względu na estetykę swoich kont, przyciągając do siebie zwolenników klasycznej mody, stylistyki retro czy miłośników natury i trendu cottagecore. Wykorzystywanie w ramach tworzonej treści ogólnie popularnych trendów i estetyk, takich jak cottagecore, pozwala wprowadzić do kręgu skrajnej prawicy wiele osób, które w innym przypadku by do niego nie trafiły, ale także zaproponować i utrwalić w zbiorowej wyobraźni obraz konserwatywnej polityki jako „nieszkodliwej”, wiążąc ją z miłymi dla odbiorcy treściami. Konta tradwives postrzegane są w tym kontekście jako nieagresywne i neutralne ideologicznie, co przekłada się na zwiększoną liczbę odbiorców. W efekcie osoby niezaangażowane w politykę i niesprzyjające prawicowej ideologii zaczynają identyfikować się z wartościami promowanymi przez ruch tradwife ukrytymi pod estetycznymi zdjęciami (Wilson, 2018; Ollivain, 2020; Tebaldi, 2023b). Tego rodzaju działania mają ogromny potencjał mobilizacyjny, ponieważ nie wymagają od obserwatorów aktywnego zaangażowania w kwestie polityczne czy ideologiczne. Zamiast tego tworzą one przestrzeń do przyswajania treści w sposób niewymuszony, w którym polityczne poglądy są subtelnie przekonujące, ukryte pod warstwą pozornie apolitycznych, „niewinnych” tematów.

Tradwives przez stylizację swoich treści jako idyllicznych, antykonsumpcyjnych i osadzonych w naturze pomagają budować wizerunek konserwatywnej polityki jako alternatywy dla „zepsutej” współczesności powiązanej z ideologią gender, globalizacją czy progresywizmem. W ten sposób ruch nie tylko zaprasza do swoich szeregów osoby poszukujące ucieczki od współczesnych problemów, ale również kreuje obraz tradycji i rodziny jako wartości opartych na prostocie i harmonii z naturą, co sprawia, że te konserwatywne poglądy wydają się mniej kontrowersyjne i bardziej przyswajalne (Ekman, 2022; Zahay, 2022). Media

społecznościowe, jako podstawowy kanał dystrybucji tych treści, działa na ich korzyść nie tylko ze względu na szerokie grono odbiorcze, ale także tworzenie pozornej anonimowości, która sprzyja eskalacji radykalnych poglądów i teorii spiskowych, w miarę jak coraz więcej osób angażuje się w nie bez pełnej świadomości ich ideologicznych korzeni (Farkas i Neumayer, 2019; Meleo-Erwin i Young 2021). Jednocześnie wykorzystanie mediów społecznościowych przez tradwives to szczególnie ciekawy wątek ze względu na to, że „wykorzystują one swoje internetowe tożsamości do globalizacji antyglobalizmu i unowocześnienia tego, co antynowoczesne” (Sykes i Hopner, 2024, s. 475). Tradwives, mimo odrzucania współczesnych idei związanych z równouprawnieniem kobiet, feminizmem czy ruchem LGBTQ+, potrafią skutecznie wykorzystać nowoczesne technologie w celu propagowania swojej wizji świata. Krytykując współczesną kulturę, jednocześnie działają w jej centrum, tworząc treści w mediach społecznościowych z zaangażowaniem i umiejętnie poruszając się w tym medialnym krajobrazie ponadnarodowych estetyk i trendów. Wykorzystanie tych nowoczesnych narzędzi pozwala im na adaptację tradycyjnych przekonań i wartości w sposób, który wydaje się atrakcyjny i zachęcający dla odbiorców. Estetyki związane z naturą, tradycją czy „powrotem do korzeni” w łatwy sposób trafiają do współczesnych użytkowników internetu, którzy mimo że nie identyfikują się z konserwatywnymi ideami, przyciągani są wizualnym przekazem, stylistyką retro czy nostalgią za przeszłością.

Upolitycznione macierzyństwo w działaniach tradwives

Kluczowym elementem tożsamości tradwives, oprócz wspomnianej wcześniej kobiecości rozumianej w tradycyjny i konserwatywny sposób, jest macierzyństwo, które również zostaje upolitycznione poprzez ich działalność internetową. Macierzyństwo jest zawsze kontekstualizowane nie jako wybór, ale „powołanie” każdej kobiety. To esencjalistyczne pojmowanie płci pojawia się już nie w kontekście tradycji, ale natury rozumianej jako pewien biologiczny imperatyw, którego nie można podważać. Sprzeciw wobec niego jest wyraźnie postrzegany negatywnie, wiąże się go z destrukcyjnym wpływem lewicowych środowisk na rzeczywistość społeczną. Tradwives doskonale wpisują się w dyskurs skrajnej prawicy, uzupełniając go i wzmacniając, jednak szczególnie podkreślana i instrumentalizowana przez te środowiska jest ich rola jako matek. Ashley Mattheis opisuje to zjawisko terminem „alt-maternalism”, wskazując na jego powiązanie z ideami propagowanymi przez środowiska skrajnej prawicy, w tym z opozycją wobec multikulturalizmu, promocją białego etno-nacjonalizmu oraz działaniami skierowanymi przeciwko określonym grupom mniejszościowym. Podkreślona zostaje także rola matki jako rodzicielki zapewniającej poprzez swoje działania, tj. rodzenie jak największej liczby dzieci,

możliwości przetrwania danego narodu, kultury i stylu życia (Mattheis, 2018). W tej narracji również obecne są znamiona spiskowej teorii, w myśl której postulowany przez konserwatystów styl życia jest zagrożony. Kultura nabiera tutaj niemal synonimicznego znaczenia z pojęciem tradycji i położenie nacisku na wybrany kontekst społeczno-historyczny powiązany z kwestiami rasy i klasy. Mechanizm wykluczenia określonych jednostek i stylów życia ze swojego dyskursu wykorzystywany przez tradwives utrwała obraz białych, heteroseksualnych przedstawicieli klasy średniej jako kultury normatywnej. Kwestia rasy zajmuje niezwykle istotne miejsce, zwłaszcza w badaniach amerykańskiego ruchu tradwife, który uznaje konieczność obrony „białości”. Coraz częściej podobne postulaty pojawiają się także w narracji europocentrycznej ze względu na postępującą radykalizację dyskursu wokół migrantów: „upłciowione pojęcie tradycji stanowi kluczowe miejsce dla powielania białości jako epistemologii osadzonej w normatywnych przejawach rasizmu, a także wzmacniania białości jako ideologii, która leży u podstaw skrajnych, suprematystycznych i neofaszystowskich ekspresji rasizmu” (Mattheis, 2023).

Macierzyństwo jest istotnym zagadnieniem nie tylko w kwestii biologicznej reprodukcji, ale także symbolicznej, kiedy znaczna część kobiet utożsamiających się z pravicowymi wartościami decyduje się na edukację domową. Tradwives pozostają jej szczególnie żarliwymi agitatorkami. Bycie rodzicem i jednocześnie jedynym nauczycielem swoich dzieci zapobiega zetknięciu się z innymi światopoglądami, co byłoby nieuchronne w przypadku edukacji publicznej. Wprowadzane w szkolnictwie pluralizm wartości i postulat równości kontekstualizowane są jako zagrożenie i rodzaj indoktrynacji (Leidig, 2023). W ramach polskiego ruchu tradwife szczególnie często wspomina o tym Karolina Baszak, dla której edukacja domowa jest odpowiedzią na rzekome zagrożenia w szkole. Macierzyństwo jest dla niej sposobem na kształtowanie przyszłych pokoleń i wywieranie wpływu na kształt społeczeństwa. Hasło „obrony dzieci i rodziny” pozostaje nieustannie wykorzystywane przez społeczności skrajnej i populistycznej prawicy jako uzasadnienie własnych działań, jednocześnie dodatkowo zachęca kobiety do bezpośrednich działań politycznych. Mobilizowanie macierzyństwa dla politycznych interesów nie jest nowym zjawiskiem, operuje na mechanizmie rozbudzania strachu o dobrobyt dzieci, co później służy także usprawiedliwianiu ich akcji. W tym kontekście „macierzyństwo samo w sobie jest wykorzystywane do manipulowania kobietami, rekrutowania, mobilizowania i usprawiedliwiania brutalnych i antydemokratycznych działań” (Miller-Idriss, 2022).

W związku ze wcześniej wspomnianymi powiązaniem pravicowego populizmu i spiskowych narracji wykorzystywanie tożsamości matczynej pozostaje

szczególnie skuteczne ze względu na ciągłe podkreślanie roli matki oraz jej wyjątkowej więzi z dziećmi, przez co wszystkie ich działania zostają automatycznie zaklasyfikowane jako podejmowane w ich obronie. Szlachetny cel obrony dzieci przed spiskiem mającym na celu ich indoktrynację do określonej ideologii czy narażenie ich na bezpośrednie zagrożenie życia i zdrowia staje się uzasadnieniem dla podejmowania nawet najbardziej radykalnych działań. Rola matek-influencererek oraz tradwives odegrała kluczowe znaczenie w rozpowszechnianiu informacji związanych z teorią spiskową QAnon w Stanach Zjednoczonych. Te działania przyczyniły się zarówno do mobilizacji politycznej i organizacji protestów, jak i do wydarzeń, takich jak szturm na Kapitol w 2021 roku (Mikkola, 2023; Krawczyk, 2024; Skajewska, 2024).

Wnioski

Ruch tradwife od 2020 roku zdobywa coraz większą popularność w mediach społecznościowych, stopniowo przenikając także do mainstreamu i skutecznie zwiększając swój wpływ na kształtowanie społecznych opinii i nastrojów. Ze względu na swoje powiązanie z ruchami skrajnej i populistycznej prawicy nie może być on dłużej bagatelizowany czy ujmowany jedynie w kategoriach subkultury bądź trendu. Należy uznać jego wyjątkową rolę w przesuwaniu radykalnych ideologii z marginesu do centrum, wykorzystywaniu narracji spiskowych do budowania poczucia niepokoju i nieufności wobec rządzących oraz rozpowszechniania przekonania o istnieniu spisku gender. Obawy przed erozją tradycyjnych ról płciowych i niezrozumienie mechanizmów rządzących współczesnym światem wzmagają społeczne zainteresowanie narracjami spiskowymi, które ruchy prawicowe skutecznie wykorzystują jako narzędzie do budowania wspólnoty opartej na poczuciu zagrożenia i potrzebie ochrony tożsamości kulturowej i społecznej. W ten sposób ruch tradwife staje się nie tylko aktywnym uczestnikiem populistycznego dyskursu, ale także kluczowym elementem szerzenia ideologii przekształcającej tradycyjne pojęcia rodziny, religii i patriotyzmu w elementy, które wymagają obrony przed modernizującym i „niebezpiecznym” wpływem współczesności. Z perspektywy politycznej tradwives stanowią część szerszego zjawiska, w ramach którego elementy skrajnie prawicowe czy ekstremistyczne zostają wkomponowane w mainstreamowy dyskurs. W efekcie ruch tradwife staje się przestrzenią dla mobilizacji politycznej oraz kulturowej, która w długoterminowej perspektywie może przyczynić się do rewitalizacji konserwatywnych idei i ich integracji z nowoczesnymi, cyfrowymi formami komunikacji.

Obecność tradwives w mediach społecznościowych oraz ich umiejętność wykorzystywania globalnych trendów i estetyk pozwala im dotrzeć do szerokiego grona

odbiorców, często nieświadomych ideologicznych podstaw tego ruchu. Choć czasami rozpowszechniają wyraźne treści spiskowe, takie jak teorie o istnieniu Unii Północnoamerykańskiej czy QAnon, ich działalność jest zazwyczaj subtelniejsza. Przede wszystkim tradwives skutecznie wzmacniają polaryzację „My–Inni”, którą później wykorzystują do kreowania obrazu konserwatywnych wartości jako zagrożonych. W swoich działaniach w mediach społecznościowych kontekstualizują ideologię gender jako jedno z największych niebezpieczeństw współczesnego świata, obarczając ją winą za kryzys instytucji rodziny i osłabienie wartości religijnych. Oprócz wskazywania i demonizowania „wroga” tradwives promują także idylliczną wizję życia opartego na konserwatywnych zasadach, utrwalając ją w zbiorowej wyobraźni. Dalsze śledzenie działalności tradwives w mediach społecznościowych oraz ich wpływu na kształtowanie opinii publicznej i społeczne nastroje będzie miało kluczowe znaczenie w ocenie potencjalnych zagrożeń związanych z polaryzacją społeczną, wzrostem populizmu oraz rozprzestrzenianiem teorii spiskowych. Szerzenie tych idei w przestrzeni wirtualnej, z jej dynamiką i zasięgiem, eskaluje konflikty ideologiczne, które mogą mieć dalekosiężne konsekwencje dla stabilności społecznej, zwłaszcza w kontekście wzrastającej polaryzacji politycznej i kulturowej.

Bibliografia

- Anthias, F., Yuval-Davis, N. (1989). *Woman – Nation – State*. London: Palgrave Macmillan.
- Bergmann, E., Butter, M. (2024). *Conspiracy Theory and Populism*, [w:] M. Butter, P. Knight (red.), *Routledge Handbook of Conspiracy Theories*. London: Routledge.
- Bracewell, L. (2020). *Gender, Populism and the QAnon Conspiracy Movement*. „Frontiers in Sociology”, Vol. 5.
- Butter, M., Knight, P. (2020). *Routledge Handbook of Conspiracy Theories*. London: Routledge.
- Campion, K. (2020). *Women in the Extreme and Radical Right: Forms of Participation and their Implications*. „Social Sciences”, Vol. 9.
- Cichocka, A., Golec de Zavala, A., Marchlewska, M. (2015). *Does Self-Love or Self-Hate Predict Conspiracy Beliefs? Narcissism, Self-Esteem, and the Endorsement of Conspiracy Theories*. „Social Psychological and Personality Science”, Vol. 7.
- Christou, M. (2020). *#TradWives: Sexism as Gateway to White Supremacy*. <https://www.opendemocracy.net/en/countering-radical-right/tradwives-sexism-gateway-white-supremacy/> (dostęp: 24.11.2024).
- Czech, F. (2015). *Spiskowe narracje i metanarracje*. Kraków: Nomos.
- Ekman, M. (2022). *The Great Replacement: Strategic Mainstreaming of Far-Right Conspiracy Claims*. „Convergence”, Vol. 28.
- Elmhirst, S. (2024). *The Rise and Fall of the Trad Wife*. <https://www.newyorker.com/culture/persons-of-interest/the-rise-and-fall-of-the-trad-wife> (dostęp: 24.11.2024).

- Farkas, J., Neumayer, C. (2019). *The Role of Social Media in the Spread of Conspiracy Theories*. „Journal of Political Communication”, Vol. 25.
- Freeman, H. (2020). *‘Tradwives’: The New Trend for Submissive Women Has a Dark Heart and History*. <https://www.theguardian.com/fashion/2020/jan/27/tradwives-new-trend-submissive-women-dark-heart-history> (dostęp: 24.11.2024).
- Friedan, B. (2012). *Mistyka Kobiecości*. Warszawa: Wydawnictwo Czarna Owca.
- Giddens, A. (2007). *Socjologia*. Warszawa: PWN.
- Graff, A. (2019). *Manosfera, czyli bunt upokorzonych samców*. „Czas Kultury”, nr 1.
- Graff, A., Korolczuk, E. (2022). *Kto się boi gender? Prawica, populizm i feministyczne strategie oporu*. Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Graff, A., Korolczuk, E., Januszewska P. (2022). *Graff i Korolczuk: Nie uporamy się z faszyzującą prawicą, jeśli będziemy pomijać kwestie związane z gender* <https://krytykapolityczna.pl/kraj/januszewska-sutowski-agnieszka-graff-elzbieta-korolczuk-kto-sie-boi-gender-prawica/> (dostęp: 24.11.2024).
- Gray, E. (2022). *The Handmaid’s Tale of Anti-Feminism: A Literary Response to 1970s Anti-Feminist Rhetoric and the Emerging Christian Right*. Delaware: University of Delaware.
- Hall, H. (2020). *Not Everything Women Choose Is a Feminist Choice — As TradWives Have Proven*. <https://www.independent.co.uk/voices/tradwives-ww2-feminist-second-wave-housewives-a9295371.html> (dostęp: 24.11.2024).
- Hunt, A. (2020). *What Is A ‘Tradwife’ – And Why Is The Idea Proving So Controversial?* <https://www.womanandhome.com/life/tradwife-definition-alena-petitt-346861/> (dostęp: 24.11.2024).
- Kańska, A. (2020). *Teorie spiskowe jako populistyczne narzędzie w represji grup marginalizowanych*. „Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne”, nr 31.
- Kelsey-Sugg, A. (2021). *For Some, Being a Tradwife Is About More Time With Family. For Others, It’s a Dangerous Far-Right Ideology*. <https://www.abc.net.au/news/2021-08-22/tradwife-movement-personal-pleasures-or-extreme-right-ideologies/100356514> (dostęp: 25.11.2024).
- Kisyova, M., Veilleux-Lepageb, Y., Newby, V. (2022). *Conversations With Other (Alt-Right) Women: How Do Alt-Right Female Influencers Narrate a Far-Right Identity?* „Journal for Deradicalization”, Vol. 31.
- Konecki, K. (2000). *Studia z metodologii badań jakościowych. Teoria ugruntowana*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Korolczuk, E. (2022). *Jak pleć stała się kluczowa dla polityki skrajnej prawicy*. <https://www.greeneuropeanjournal.eu/jak-plec-stala-sie-kluczowa-dla-polityki-skrajnej-prawicy/> (dostęp: 23.11.2024).
- Krawczyk, D. (2024). *Uwierz w Plan. Dlaczego Amerykanie chwytają się teorii spiskowych?* <https://krytykapolityczna.pl/swiat/uwierz-w-plan-dlaczego-amerykanie-chwytaja-sie-teorii-spiskowych-rozmowa/> (dostęp: 20.11.2024).
- Krzyżanowska, N. (2013). *(Krytyczna) analiza dyskursu a (krytyczna) analiza gender: zarys syntezy teoretycznej i metodologicznej*. „Przegląd Socjologii Jakościowej”, Vol. 9.

- Leidig, E. (2023). *The Women of the Far Right. Social Media Influencers and Online Radicalization*. New York: Columbia University Press.
- Love, N.S. (2020). *Shield Maidens, Fashy Femmes, and TradWives: Feminism, Patriarchy, and Pight-Wing Populism*. „Frontiers in Sociology”, Vol. 5.
- Marchlewska, M., Łozowski, F., Cichocka, A. (2017). *Wiara w spiskujący gender. Charakterystyka zjawiska i jego podłoże psychologiczne*, [w:] A. Stefaniak, M. Winiewski (red.), *Uprzedzenia w Polsce 2017. Oblicza przemocy międzygrupowej*. Warszawa: Wydawnictwo Liberi Libri.
- Meleo-Erwin, Z., Young, M. (2021). *Echo Chambers and the Spread of Radical Ideologies in Social Media Communities*. „Social Media and Society”, Vol. 9.
- Mattheis, A. (2018). *Shieldmaidens of Whiteness: (Alt) Maternalism and Women Recruiting for the Far/Alt-Right*. „Journal for Deradicalization”, Vol. 17.
- Mattheis, A. (2021). *# TradCulture: Reproducing Whiteness and Neo-Fascism Through Gendered Discourse Online*, [w:] S. Hunter, C. van der Westhuizen (red.), *Routledge Handbook of Critical Studies in Whiteness*. London: Routledge.
- Mikkola, H. (2023). *“For the Sake of My Children”: Exploring the Centrality of Motherhood within QAnon Accounts in Social Media Spaces*. Tampere: Tampere University.
- Miller-Idriss, C. (2022). *How Right-Wing Extremists Weaponize the Idea of Motherhood*. <https://www.msnbc.com/opinion/msnbc-opinion/how-far-right-uses-motherhood-manipulate-recruit-women-n1294922> (dostęp: 25.11.2024).
- Morlin, B. (2016). *Eagle Forum’s Phyllis Schlafly Leaves a Legacy Tied to Conspiracy Theories*. <https://www.splcenter.org/hatewatch/2016/09/07/eagle-forums-phyllis-schlafly-leaves-legacy-tied-conspiracy-theories> (dostęp: 20.11.2024).
- Ollivain, C. (2020). *Cottagecore, Colonialism and the Far-Right*. <https://honisoit.com/2020/09/cottagecore-colonialism-and-the-far-right/> (dostęp: 19.11.2024).
- Proctor, D. (2022). *The #Tradwife Persona and the Rise of Radicalized White Domesticity*. „Persona Studies”, Vol. 8.
- Silva, B.C., Vegetti, F., Littvay, L. (2017). *The Elite Is Up to Something: Exploring the Relation Between Populism and Belief in Conspiracy Theories*. „Swiss Political Science Review”, Vol. 23.
- Silverman, D. (2008). *Interpretacja danych jakościowych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe.
- Sitler-Elbel, F.H. (2021). *From Swiffers to Swastikas: How the #Tradwife Movement of Conventional Gender Roles Became Synonymous With White Supremacy*. „Senior Projects Spring”, Vol. 1.
- Skajewska, M. (2024). *Przejęci przez QAnon. Jak teorie spiskowe podbijają Amerykę i świat*. <https://polskieradio24.pl/artykul/3442415,przejeci-przez-qanon-jak-teorie-spiskowe-podbijaja-ameryke-i-swiat> (dostęp: 24.11.2024).
- Solé, E. (2023). *Cooking, Cleaning and Controversy: The ‘Tradwife’ Movement Embraces a 1950s Housewife Ideal*. <https://www.today.com/parents/family/traditional-wives-tradwives-controversy-tiktok-rcna67253> (dostęp: 20.11.2024).

- Svatoňová, E., Doerr, N. (2024). *How Anti-Gender and Gendered Imagery Translate the Great Replacement Conspiracy Theory in Online Far-Right Platforms*. „European Journal of Politics and Gender”, Vol. 7.
- Switzer, R. (2024). *Affective Landscapes of the Far Right Social Movement: Mobilizing Place and Emotion in the Nordic Countries*. Stockholm: Department of Sociology, Stockholm University.
- Switzer, C. (2024). *Repackaging Conservatism: How Right-Wing Movements Use Lifestyle Aesthetics to Appeal to Millennials and Gen Z*. „Political Ideologies and Medi”, Vol. 18.
- Sykes, S., Hopner, V. (2024). *Tradwives: Right-Wing Social Media Influencers*. „Journal of Contemporary Ethnography” Vol. 53.
- Szuta, M. (2014). *Media społecznościowe jako grunt pod nowe ruchy społeczne*. „Świat Idei i Polityki”, Vol. 13.
- Tebaldi, C. (2023). *Granola Nazis and the Great Reset. Enregistering, Circulating and Regimenting Nature on the Far Right*. „Language, Culture, Society”, Vol. 5.
- Tebaldi, F. (2023). *Cottagecore, Traditionalism, and the Radical Right: Digital Aesthetics and Political Engagement*. „Cultural Politics”, Vol. 19.
- Thiem, A. (2020). *Conspiracy Theories and Gender and Sexuality*, [w:] M. Butter, P. Knight (red.), *Routledge Handbook of Conspiracy Theories*. London: Routledge.
- Tomasiewicz, J. (2013). *Nowa populistyczna prawica jako źródło zagrożenia terrorystycznego w Europie*. „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, Vol. 9.
- Wilson, A.F. (2018). *#Whitegenocide, the Alt-right and Conspiracy Theory: How Secrecy and Suspicion Contributed to the Mainstreaming of Hate*. „Secrecy and Society”, Vol. 1, No. 2.
- Zabdyr-Jamróż, M. (2020). *Okno Overtona i inne strategie alt-prawicy*. <https://www miesiecznik.znak.com.pl/okno-overtona-i-inne-strategie-alt-prawicy/> (dostęp: 24.11.2024).
- Zahay, M.L. (2022). *What “Real” Women Want: Alt-Right Femininity Vlogs as an Anti-Feminist Populist Aesthetic*. „Media and Communication”, Vol. 10.
- Zottola, A., Borba, R. (2022). *“Gender Ideology” and the Discursive Infrastructure of a Transnational Conspiracy Theory*, [w:] M. Demata, V. Zorzi, A. Zottola (red.), *Conspiracy Theory Discourses*. Amsterdam: John Benjamins Pub Co.

PROFILE TRADWIVES UWZGLĘDNIONE W ANALIZIE

Karolina Baszak

<https://enfemine.com/>

<https://www.instagram.com/karolinabaszak/>

<https://www.facebook.com/karolinabaszak/>

Ewelina Chelstowska

<https://www.instagram.com/urzekajacapl/>

<https://www.facebook.com/urzekajaca/>

Paulina Sielewicz

<https://www.instagram.com/paula.pogodna/>

Wiktoria Wilkosz

<https://www.facebook.com/wilkoszwiktoria/>

<https://www.instagram.com/wilkosz.wiktoria/>

<https://www.tiktok.com/@victelsy>

<https://x.com/wilkoszwiktoria>

Poliksena Wójtowiec

https://www.instagram.com/mrs_wojtowiec/

<https://www.facebook.com/poliksena.stacherska/>

Abstract

The article undertakes an analysis of the tradwife movement as a contemporary socio-political phenomenon closely linked to right-wing ideology. In the context of the growing popularity of the movement, the text explores how tradwives use social media to formulate and spread beliefs based on conspiracy narratives contextualizing gender ideology as a threat to Christianity and the institution of the family. The tradwife movement is placed in the broader context of extreme and populist right-wing movements, which together produce a coherent narrative about the need to defend traditional values from attack by creating an ideological order in which a conspiratorial vision of reality becomes the foundation of political mobilization. The role of tradwives is shown as part of a broader strategy to push extreme ideas into the mainstream, while highlighting their crucial role not only in demonizing the enemy, but also in offering an alternative to modernity by idealizing their own way of life.

Słowa kluczowe: tradwives, narracje spiskowe, teorie spiskowe, skrajna prawica, populizm

Keywords: tradwives, conspiracy narratives, conspiracy theories, far-right, populism
